

לוי אשכול

חלק נותן לנו תרומות, חלק הלוואות. היו מדינות אשר עזרו לנו במיקצת. אבל האם זה לא נכון שמחצית (הפליטים) — אני נוקט במיספר זה, כדי לסבר את האוזן — יושבת באמת מעבר לירדן. שהוא אפילו קטן יותר מן הוולגה והמיסיסיפי ברוחבו, מה חטא ומה אסון היה אילו ישבו רביעולם, אשר רק מצפון מנהיג אותם בטיודר העניינים? ישראל זו כבר נחתכה פעמיים או שלוש. כלומר, אני לוקח בחשבון אפילו את הגבול (המשך בעמוד 12)

ברצינות שאפשר יהיה לקיים חיים מסודרים? שאפשר יהיה לבנות מדינה? אני מרחיק לכת: אתה חושב שאפשר יהיה לבנות מדינה דולאומית כאן? אני משיב לך, כי פנית אלי אישית, ואמרת שצריך לחשוב על פתרון, הבטחת לי את העולם הבא.

קריאה: הוא מבטיח את העולם הזה!
לוי אשכול: הבטחת לי שההיסטוריה תדון על עניין זה, על מה תדון? האם קל יהיה ליישבם? אולי הרבה יותר קל מאשר אותם 700-600 אלף יהודים שקיבלנו מ' ארצותיהם — ארצות ערב, כי בעונותינו הרבים אנחנו אירופאים?
המלאכה הזאת של בניין מולדת מחדש איננה מלאכה קלה. בעד 50 שנה, אפשר יהיה לחשוב על הדבר, ברגע זה ישנם עוד מיליונים יהודים בעולם אשר עוזרים לנו.

זו כדי לומר דברים שוליים, תגובות על נושאים אקטואליים חולפים. גברה בלבנו הדיעה שהגיע הזמן להגיד לכנסת, בפעם הראשונה, דברים מרחיקים-לכת על בעיות-השלום. החלטנו להקדיש את הנאום כולו לנושא הפחות פופולארי בארץ ובכנסת: בעיית-הפליטים.

ואמנם, כשהגענו לנקודה זו, פסקו השיחות הפרטיות. קריאות-הביניים היו מעטות (ראה מסגרת). אך המתח גבר ועלה. דיברתי מן הדוכן ישר אל ראש-הממשלה — מתוך נסיון כן לשכנע אותו שיש צורך בתוויה בנקודה מוכרעת זו.

הצלחנו לפחות בכך: אחד: בנאום-תשובתנו, התייחס לוי אשכול ארוכות להצעותינו. הוא לא קיבל אותן, אבל הוא התחכה עימן ברצינות, בפנותו לעברי:

לוי אשכול: ...חבר-הכנסת אבנרי עורר שאלה נכונה. שאלה רצינית. אם כי שאלה לא חדשה. בכל אופן, אנו חושבים רבות, במשך השנים הללו, על עניין זה.

אבל, אם באמת נדבר על אמת, יושר וצדק: עם שובו של ישראל למולדתו — התרשמתי שעל כך אין בינינו ויכוח — מולדת ששטחה מגיע ל-20 אלף קילומטרים מרובעים, עם שוממה ומיבד מההווים 60%-50 משטחה; אם לדבר ביושר, ואולי גם מותר להזכיר את היושר של פועלים, של עובדים, של אידיאה סוציאליסטית, האמנם חסא הוא לאמר, אם קרה כבר מה שקרה, שהתנועה הציונית שאפה, בשנותיה הראשונות, בשחרותה, שבישראל נחיה כולנו יחד?

בזאת אינני מגלה סוד. אבל קרה מה שקרה, וגם בזאת אינני מגלה סוד, ואין קרה הדבר — ידוע לכולנו. האם כל כך בלתי-נבון או בלתי-צודק לומר את הדברים, אם כבר קרה מה שקרה? קל ליישב את כל הפליטים הערביים, שיצאו את ישראל? הרי ישראל זאת הובסחה פעם על פי המנדט לעם ישראל, אם לדבר ברצינות, אם לאמר דברי-אמת, האם זה לא יהיה דבר אמת? אמרת שאנחנו לא נכפה עליהם, כאילו ניתן לומר שמישהו רוצה לפנות עליהם שיחזרו הנה.

נניח שישראל אומרת: טוב, העשרים פתוחים. הנכנס נכנס, והיוצא אל יצא. אתה חושב

המפתח: בעיית הפליטים

הממשלה טוענת כי האבטלה נוצרה מפני שנפסקה העליה ההמונית, וממילא נפסקה הבניה ונוצרה תגובת-שרשרת. שיבה מאורגנת ומודרנת של משפחות-פליטים תיתן דחיפה חדשה לכל גלגלי המשק. הוא עורר את הכלכלה הרדומה לתנופה דינאמית חדשה, כמו שעורר הנסיך את היפהפיה הנרדמת.

יתר על כן: יחד עם הפליטים יזרום ארצה זרם עצום של תוך חדש. מובטחים לנו, מעבר לכל כפק, מענקים בינלאומיים אדירים למויבצע זה, כי העולם כולו רוצה בפתרון הבעיה, המסכנת את שלומנו ומטרידה את מצפוננו.

זוהי גם התשובה לטענת-הכזב הנלווה כאילו יתפסו הפליטים החוזרים את המקום שנועד לעולים היהודיים. ההיפך הגמור נכון.

מייבצע זה יפתח את הדרך לעלייה יהודית המונית מחדשת, שכולנו רוצים בה. הכלכלה המשגשגת תמשוך עולים מארצות הרחוקה. וראשית הפגת המתחות בינינו ובין הערבים תאפשר לברית-המועצות לפתוח את שעריה, מבלי לאבד את עמדותיה בעולם הערבי. זוהי המשמעות האמיתית של הצהרת קוסיג'ין-נאצר.

אגב, אני תמה על כך שאף אחד מן הנואמים בוויכוח הזה, וגם לא ראש-הממשלה, לא התייחס אל הצהרה זו. והיא מחייבת התייחסות רצינית, מפני שראש ממשלת ברית-המועצות דיבר על אדמת מצרים אך ורק על זכויות פליטי פלסטין!

אנחנו מוכנים להביא בפני מוסד מתאים תוכנית מפורטת, הדנה בפרטי מוצאי של האספקטים המדיניים, הכטחוניים, הכלכליים והתרבותיים.

„ההיסטוריה תדון אותך!“

אדוני ראש-הממשלה, ברור לנו שאי-אפשר לגשת לפתרון מהפכני ונועז כזה, ללא הכשרת דעת-הקהל גם במדינתנו שלנו. אולם, האם לא זה תפקידה של מנהיגות לאומית אמיתית? לא נולדנו אתמול. אנחנו יודעים שלנו, ככוח חדש ומשחרר, יותר קל לדבר על כך מאשר לממשלה המבוססת על שיגרה של שנים, העומדת בפני לחץ חזק מצד אופוזיציה בסחונסטי ושוביניסטית.

אולם, אדוני ראש-הממשלה, זהו המיבחה ההיסטורית שלך. נאמר לך זאת בפה מלא, פנים אל פנים: ההיסטוריה תדון אותך על פי נכונותך להתייצב בראש העם, תחת להיגרר אחרי שקרים מוסכמים ונוחים.

אליהו מרידור (חרות): כיצד אתה יודע איך תדון ההיסטוריה את מר אשכול? האם היא אמרה לך?

אורי אבנרי: חבר-הכנסת מרידור, ההיסטוריה דנה כל מנהיגות — וגם את המנהיגות של האירגון שאתה היית שייך אליו — על פי נכונותה ללכת בראש, כאשר הרוב עדיין אינו מסכים לכך.

אליהו מרידור (קריאת-ביניים בלתי מובנת).

אורי אבנרי: חבר-הכנסת מרידור, אותו אומץ-לב שהיה דרוש לפני דור כדי ללכת בדרך חדשה של מלחמת-שיחורור, נגד דעת רבים, ותוך סיכון מחושב ורב — אותו אומץ-לב דרוש היום, לא לחזור על דוק? טרינות מיושנות, שכולם מסכימים להן, אלא כדי ללכת בראש, עם רעיונות חדשים. זוהי הפרישה של היום.

„אנו מאמינים בכוחה של אומה זו!“

כי אחרת, מה צפוי לנו? מה הפתרון הנובע מכל הדיבורים שהושמעו בשני ימי החיכוח המדיני בבית זה?

מדינת-יצלבנים נצחית? גטו ממלכתי מזויין?

פשיטת-רגל לאומית מתמדת, הן בשל הוצאות-בטחון גדלות והולכות, הן בגלל ניתוקנו מן המרחב הכלכלי שלנו? מחנק רוחני במדינה קטנטנה, ללא אפיקים של התפתחות מרחבית, ללא אפיקים המלהיבים את דמיון הנוער, בעולם המתלכד כולו למרחבים גדולים?

הפתרון שלנו הוא מהפכני. יש בו סיכונים מחושבים, שאיננו מזלולים בהם. הוא יעלה מחיר יקר — בכסף, בסנימנטים מקודשים, בויתור על תפיסות מיושנות. אבל הוא לאין שיעור פחות מסוכן, פחות יקר, מן האימוביליום הנורא, האוכל את המדינה כסרסן.

אנחנו מנערים את חוצננו מן הפסימיות, הגלוויה והמסופויות, המתנגנת בדבריהם. אנחנו אופטימיים. אנחנו מאמינים בכוחה של אומה זו ליטול שוב את היוזמה ההיסטורית לידיה, ולכבוש בתנופת-שלום אדירה את המקום הראוי לה במרחב הגדול הזה.

בשטח זה הגענו מזמן אל הקפאון המוחלט, אל האימוביליות הטוטאלית. מזה 18 שנה לא נאמרה בעניין זה מילה חדשה — לא אצלנו ולא בצד השני. גם הם וגם אנחנו חוזרים עד בוש על דוקטרינות מאובנות, תוך שיגרה עקרה.

מנחם פרוש (אגוי): אולי תעבור אתה לצד הפליטים? **אורי אבנרי:** חבר-כנסת פרוש, כואב לי מעומק-הלב שאדם ה-

מדבר בשם המוסר היהודי מעלה קריאה כזו על שפתיו.

זה כואב לי מאד. אין יכול אדם יהודי, המתימר להיות בעל מוסר יהודי, לדבר בלא-אי-כפתיות מוחלטת על סרגייה של מיליון פליטים? תחיה דעתך על הפתרון המוצע עליידינו כאשר תהיה, אין אתה יכול לדבר בציונות כזו על נושא כואב כלי-כך?

ילדים ונשים נמצאים במחנות פליטים זה 18 שנה. האם זהו המוסר היהודי שאתה רוצה שהנוער הישראלי ילמד להעריצו.

מישהו מוכרח לומר בבית הזה, שאם רוצים בשלום — הוא רק לדבר על שלום — הרי לא יקום שלום ללא פתרון בעיית-הפליטים. פתרון שהמוני העמים הערביים, והטובים במנהיגיהם, יכולים לקבלו מבלי לבגוד במצפונם. פתרון שלא יסכן את קיום מדינת-ישראל ואת בטחונה.

האם יתכן פתרון כזה? אנו מאמינים שכן.

עיבדנו תוכנית מפורטת ומגובשת, שזכתה להדים בעתונות הרצינית ביותר בעולם, ואף לתגובה חיובית בבטאונים ערביים רישמיים.

איננו טוענים שזו התוכנית היחידה האפשרית. יכולות להיות כמה תוכניות שונות לפתרון הבעיה.

פרוש

אילו היה קיים באיזשהו מקום בממשלה — במשרד ראש-הממשלה, במיניסטרויון מיוחד לענייני המרחב, או אפילו במשרד-החוץ — אותו מסכ"ל לבן, מטכ"ל-השלום, שעליו דיברנו בחיכוח על משרד-החוץ, ניתן היה לגבש תוכנית ממלכתית מוסמכת.

הבסיס לכל תוכנית היא: הידברות ישירה בין מדינת ישראל והעם הערבי הפלסטיני, שתביא — בין השאר — לשיטה מוסכמת להחזרתם ההדרגתית של הפליטים הרוצים לחזור בשלום, על פי נוהל שיבטח את בטחון המדינה.

אינני מתכוון כאן להחזרה כפויה, כתוצאה מלחצים בינלאומיים עוינים או ידיוותיים — אלא למיבצע ישראלי חלונטארי, תוך שיתוף ישיר עם הצד השני.

שיתוף-פעולה זה הוא העיקר. כי הוא ישנה מיסודו את המציאות הפוליטית, כמרחב, בלי-הסכמי-שלום פורמליים, ולקראת הסדר-שלום מעשי. זהו האמצעי שיביא לשיבחי-היד ליד שולחן אחד. זהו אמצעי לפתיחת הגבול — לשני הכיוונים. זוהי ההכרה המעשית במדינת ישראל, ללא אקטים פורמליים שמנהיג-ערב אינם יכולים לעמוד בהם ברגע זה, ללא הכשרת הקרקע הפסיכולוגית בקרב ההמונים בעמי ערב.

הקלה בטחונית, תנופה כלכלית

איננו עיוורים לסכנות הבטחוניות הכרוכות בהצעתנו. אך זהו סיכון מחושב, הכפוף ליוזמתנו שלנו, והוא בא למנוע סכנות בטחוניות הרבה יותר חמורות, שברובן לא התיינה תחת שליטתנו הבלעדית.

מבחינה בטחונית תביא ההחזרה המודרנת והשיטתית, תחת פיקוח יעיל מצדנו, להקלה. היא תשמיט את הקרקע הנפשית מתחת לאנשי אל-פתח ודומיהם.

היא תפיג את המתח הקיצוני, העוזר לקיום מישטרים עוינים מעבר לגבול.

היא תעצור בעד מרוץ-החימוש, היונק את הדתה השמני שלו מזעם העמים והאזות-ההנקם.

הוא ישנה את יחסי ערביי ישראל למדינה, וממילא יקל על הבטחון הפנימי.

מבחינה כלכלית, אדוני ראש-הממשלה, זוהי הצלה למשק הישראלי, ואינו מתכוון רק לפתרון ארוך-הטווח — פתיחת שוקי המרחב בפני תוצרתנו, התפרקות החרם הערבי, השתל-תונו הסבועית בשוק מרחבי משותף. (והרי מעבר לכל הדיבורים בבית זה, כולנו מבינים שזהו הפתרון האחד והיחיד לבעיות-היסוד של כלכלתנו, התלויה על בלימה). אבל יש לכך גם משמעות כלכלית קרובה הרבה יותר, שפירושה לחם ועבודה למובטלי ישראל היום.